

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

PRACOVNÉ VYUČOVANIE

(Vzdelávacia oblasť: Človek a svet práce)

PRÍLOHA ISCED 1

Posúdila a schválila ÚPK pre vzdelávaciu oblasť Človek a svet práce

Bratislava 2009

CHARAKTERISTIKA

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce zahrňuje široké spektrum pracovných činností a technológií, vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k vytváraniu životnej a profesijnej orientácie žiakov.

Koncepcia vzdelávacej oblasti Človek a svet práce vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých žiaci prichádzajú do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach.

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce sa zameriava na praktické pracovné návyky a doplňuje celé základné vzdelávanie o dôležitou zložku nevyhnutnú pre uplatnenie človeka v ďalšom živote a v spoločnosti. Tým sa odlišuje od ostatných vzdelávacích oblastí a je ich určitou protiváhou. Je založená na tvorivej spolupráci žiakov.

CIELE

Pri vymedzení cieľov primárneho vzdelávania pre vzdelávaciu oblasť Človek a technika vychádzame zo všeobecných požiadaviek vedecko-technickej gramotnosti i zo všeobecných cieľov primárneho vzdelávania. V tejto vzdelávacej oblasti môžeme uvažovať z hľadiska troch navzájom prepojených komponentov:

1. výchova vzťahu k technike (**hodnoty, postoje**),
2. výchova o technike (**vedomosti**),
3. výchova prostredníctvom techniky (**skúsenosti, pracovné činnosti, zručnosti**).

Základný vzťahový rámec pre určenie cieľov elementárneho vzdelávania oblasti Človek a svet práce vychádza z uvedených komponentov:

V rovine hodnôt a postojov smeruje k:

- poňatiu úlohy techniky v spoločnosti,
- uvedomenia si toho, ako technika ovplyvňuje náš život v rôznych životných situáciách (doma, v škole, pri cestovaní, pri hre, športe atd.),
- bipolárnemu vnímaniu techniky (technika môže pomáhať, ale aj ohrozovať zdravie život),
- rozvíjaniu mravného vedomia a konania v súvislosti s využitím techniky,
- rozvíjaniu osobnostných vlastností,
- uplatňovaniu tvorivosti a vlastných nápadov,
- vytváraní postojov k hodnotám vo vzťahu k práci človeka,
- zodpovednosť za kvalitu svojich i spoločných výsledkov práce,
- rozvoju morálnych a vôľových vlastností (vytrvalosť a sústavnosť pri plnení zadaných úloh, vynakladanie úsilia na dosiahnutie kvalitného výsledku),
- rozvoju asertivity pri presadzovaní vlastných názorov, postojov a citov,
- rozvoju autonómnej pozície človeka (sebarealizácie, sebadôvery, sebvzdelávania atd.).

V rovine vedomostí smeruje k:

- porozumeniu základným technickým problémom v kľúčových oblastiach techniky (materiály a technológie, komunikačné systémy, doprava a konštruovanie) na veku primeranej úrovni,
- poznaniu základných životných potrieb rastlín v rámci pestovateľských prác,
- poznaniu základnej techniky v domácnosti a bezpečnej manipulácii s ňou,

V rovine pracovných činností a zručností smeruje k:

- získavaniu pracovných skúseností a zručností v kľúčových oblastiach techniky,
- spôsobilosti kriticky používať informačné a komunikačné technické prostriedky,
- získaniu pracovných zručností pri opracovaní technických materiálov,
- spôsobilosti v oblasti konštruovania počnúc plánovaním až po prezentáciu produktu,
- osvojenia si bezpečného využívania techniky v domácnosti,
- pestovaniu a ošetrovaní základných druhov rastlín,
- získavaniu všeobecne využiteľných pracovných skúseností,
- využívaniu vhodných pracovných prostriedkov v bežnom živote,
- naučeniu sa pracovať v tíme,
- poznaniu pravidiel bezpečnosti práce a k schopnosti poskytnúť pomoc pri úraze.

Vzdelávanie v tejto oblasti smeruje k vytváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií žiakov tým, že vede žiakov k:

- pozitívnemu vzťahu k práci a k zodpovednosti za kvalitu svojich i spoločných výsledkov práce,
- osvojení základných pracovných zručností a návykov z rôznych pracovných oblastiach, k organizácii a plánovaniu práce a k používaniu vhodných nástrojov, náradia a pomôcok pri práci i v bežnom živote,
- vytrvalosti a sústavnosti pri plnení zadaných úloh, k uplatňovaniu tvorivosti .a vlastných nápadov pri pracovnej činnosti a k vynakladaniu úsilia na dosiahnutie kvalitného výsledku,
- autentickému a objektívnemu poznávaniu okolitého sveta, k potrebnej sebadôvere, k novému postojú a hodnotám vo vzťahu k práci človeka, technike a životnému prostrediu,
- chápaniu práce a pracovnej činnosti ako príležitosti k sebarealizácii, sebavzdelávania a k rozvíjaniu podnikateľského myslenia,
- orientácii v rôznych oboroch ľudskej činnosti, formách fyzickej a duševnej práce .a osvojeniu potrebných poznatkov a zručností významných pre možnosť uplatnenie, pre voľbu vlastného profesijného zamerania a pre ďalšiu životnú a profesijnú orientáciu,
- k schopnosti bezpečne sa správať v doprave a na komunikáciách,
- k rešpektovaniu environmentálnych hodnôt a chápaniu recyklácie materiálov a produktov.

OBSAH PREDMETU

Vzdelávací obsah je rozdelený do 5 tematických celkov:

1. Tvorivé využitie technických materiálov
2. Základy konštruovania
3. Starostlivosť o životné prostredie
4. Stravovanie a príprava jedál
5. Ľudové tradície a remeslá

1. Tvorivé využitie technických materiálov

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Vedieť hodnotiť výsledok svojej práce.</p> <p>Interpersonálne spôsobilosti prostredníctvom technických činnosti realizovaných samostatne i v kolektíve (efektívnosť činnosti, plánovanie, organizovanie, kontrolovanie a hodnotenie výstupov činnosti, empatia, riešenie konfliktných situácií, rešpektovanie a tolerovanie odlišností, zodpovednosť, úcta, zodpovednosť za výsledky práce vo vzťahu k rozvoju spoločnosti a životnému prostrediu).</p> <p>Schopnosť chápať význam technickej záujmovej činnosti a do tejto sa zapájať.</p>	<p>Poznávanie vlastností materiálov</p> <p>Pomocou porovnávacieho pozorovania, bádania a experimentovania nadobudnúť poznatky o technických materiáloch s ktorými sa bežne žiaci stretávajú. Poznať, rozlíšiť a popísať štruktúru a vlastnosti technických materiálov. Získať odborné - špecifické poznatky o materiáloch (papier, textil, drevo) a procesoch tvorby produktov.</p> <p>1. Papier a kartón</p> <p>Praktické činnosti: strihanie, lepenie, skladanie, oblepovanie.</p> <p>Námety na skúmanie: skúmať vlastnosti papiera podľa toho, ako sa strihá, trhá, skladá, ktorý papier je najvhodnejší na skladanie (balenie), z akého papiera sú listy učebníc, detských kníh...).</p> <p>Pracovné námety: priestorové a kruhové vystrihovačky, skladanie origami podľa náčrtu, balenie kníh a darčiekov, koláž z kartónu.</p> <p>2. Textil</p> <p>Praktické činnosti: navliekanie nite do ihly, robenie uzlíka, osvojenie základných stehov, zhotovenie výrobku podľa strihu.</p> <p>Námety na skúmanie: skúmať vlastnosti textílií podľa toho, ako udržiavajú teplo, podľa krčivosti, podľa väzby, nasiakavosti. Skúmať stehy na výšivkách.</p> <p>Pracovné námety: výrobok s prvými stehmi, námety na vyšívanie s detskými prvkami, resp. námetmi ľudovej kultúry, gombíkový panáčik, tvorba výrobku podľa strihu.</p> <p>3. Drevo</p> <p>Praktické činnosti: skúmanie vlastností drevín, kombinovanie drevín, oddeľovanie, spájanie, maľovanie.</p> <p>Námety na skúmanie: skúmať drevené predmety v triede (byte), skúmať dreviny v okolí, skúmať, kde sú poškodené dreviny a akým spôsobom.</p> <p>Pracovné námety: zvieratká, postavy, príbytky.</p>	<p>Poznávať vlastností materiálov porovnávaním, triedením, experimentovaním. Získať pracovné zručnosti s nimi.</p> <p>Vedieť vytvoriť jednoduchý predmet riešením problémovej úlohy s uplatnením vlastnej predstavivosti a fantázie.</p> <p>Dodržiavať zásady bezpečnej práce s materiálom a pracovnými nástrojmi.</p> <p>Vytvárať pracovné prostredie s akcentom na estetiku prostredia.</p> <p>Vážiť si hodnoty vytvorené človekom a prírodou.</p>

2. Základy konštruovania

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Efektívne žiť a pracovať s inými ľuďmi, učiť sa s nimi a od nich. Plánovať, organizovať, kontrolovať a hodnotiť aktivity tímu ľudí, prebrať spoluzodpovednosť za prácu tímu. Vážiť si, rešpektovať, akceptovať, tolerovať odlišnosti iných ľudí, pomáhať im v prípade potreby, dobre s nimi vychádzať, udržiavať harmonické medziľudské vzťahy. Motivácia a odhodlanie k tvorbe osobne a spoločensky prospešných technických produktov. Rozvíjanie poznania, že produktívna práca (aj v oblasti techniky) je základnou podmienkou rozvoja človeka a spoločnosti. Poznanie a bezpečné ovládanie techniky – záruka efektívneho využívania techniky vo svoj prospech i prospech iných. Orientácia v rôznych odboroch ľudskej činnosti, osvojenie potrebných poznatkov a zručností významných pre možnosť spoločenského uplatnenia sa, pre voľbu vlastného profesijného zamerania a pre ďalšiu profesijnú orientáciu, možnosti uplatnenia sa na trhu práce (aj napr. v medzinárodnom kontexte)</p>	<p>Obsah tematického celku tvoria 4 tematické okruhy:</p> <p>1. Konštrukcie okolo nás 2. Elektrický obvod, zdroje elektrickej energie 3. Technické komunikačné prostriedky 4. Technika v doprave</p> <p>1. Konštrukcie okolo nás Skúmanie konštrukcií okolo nás a ich spoločenský význam (mosty, budovy, zariadenia) pre človeka. Všímanie si celku i detailov. Pokus o návrh technického objektu na zhotovenie. Technické objekty zhotovujeme zo stavebníc alebo z rôznych technických materiálov (papier, kartón, lepenka, koženka, plasty, drôtky, drevo) za použitia dostupných nástrojov a náradí. Odporúča sa použiť stavebnice s väčšími prvkami a škatule rôznych veľkostí a tvarov. Úlohy majú mať charakter hry. Námety: obydliá, mosty, pohyblivé detaily strojov (vrtuľka), šarkan.</p> <p>2. Elektrický obvod, zdroje elektrickej energie Uvedený tematický okruh odporúčame zaradiť až po prebratí učiva z prírodovedy o elektrickom obvode a elektrickej vodivosti. Na zostavovanie jednoduchých elektrických obvodov pri nedostatku pomôcok, modulov alebo stavebníc chceme upozorniť na vytváranie jednoduchých spojení (očko - skrutka) na objímkach žiaroviek E 10 za pomoci tenkého vodiča a batérie 4,5. Možno je paralelné a sériové zapojenie spotrebičov. Zdroje elektrickej energie (obnoviteľné a neobnoviteľné) a ich vplyv na životné prostredie. Význam šetrenia elektrickou energiou.</p> <p>3. Technické komunikačné prostriedky Žiaci sa oboznamujú s historickými i modernými komunikačnými prostriedkami (telefón, fax, PC). Skúmajú, ako technické prostriedky umožňujú komunikáciu medzi ľuďmi. Skúmajú, kde sa tieto komunikačné prostriedky využívajú, sami sa učia sa využívať komunikačné prostriedky simulovaním rôznych situácií.</p> <p>4. Technika v doprave Oboznámenie sa s dopravou, dopravnými prostriedkami, rozvíjanie cestovateľskej mobility. Rozvíjanie konštruktérskych schopností, konštrukcia bicykla, jeho technické vybavenie a bezpečnosť jazdy na bicykli</p>	<p>Poznať základné symboly pri technickom náčrte (čo znamená plná a prerušovaná čiara,...).</p> <p>Vedieť urobiť technický náčrt.</p> <p>Poznať základné druhy a hlavné znaky ľudských obydlií.</p> <p>Poznať význam mostov a vedieť konštruovať mosty podľa určitých požiadaviek (členitosť terénu, veľkosť rieky, zaťaženie mosta a pod.).</p> <p>Vedieť vybrať vhodný materiál na konštrukciu určeného modelu.</p> <p>Vedieť navrhovať optimálne modely z hľadiska konštruktérneho, technologického, ekonomického a estetického.</p> <p>Poznať pojmy: elektrický prúd, elektrický obvod, zdroj, spotrebič.</p> <p>Rozlišovať vodivé a nevodivé materiály.</p> <p>Poznať spôsob ochrany pred zásahom silného elektrického prúdu.</p> <p>Vedieť zostaviť vybrané funkčné elektrické obvody podľa návodu.</p> <p>Poznať zásady bezpečnej mobility.</p> <p>Poznať pravidlá bezpečnej jazdy na bicykli.</p> <p>Vedieť zistiť technický stav vlastného bicykla.</p> <p>Vedieť urobiť jednoduchú údržbu bicykla.</p>

3. Starostlivosť o životné prostredie

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Význam črepníkových rastlín pre skrášľovanie a zlepšovanie životného prostredia. Cieľavedome pristupovať k tvorbe krajšieho životného prostredia.</p> <p>Význam zeleniny pre zdravú výživu (zelenina – zdroj vitamínov, minerálnych látok, ochranných a liečivých látok, vlákniny). Pestrosť a rovnomernosť spotreby zeleniny počas roka.</p> <p>Hygienické zásady konzumácie čerstvej zeleniny.</p> <p>Význam pokusy a pozorovaní z hľadiska a pochopenia nových poznatkov, z hľadiska objavovania súvislostí, z hľadiska využívania nových informačných zdrojov pre ďalšiu bádateľskú činnosť.</p> <p>Význam pestovania vonkajších okrasných rastlín pre skrášľovanie širšieho okolia (škola, bydlisko).</p> <p>Oceňovať hodnoty vytvorené vlastnou pestovateľskou činnosťou.</p> <p>Využívanie okrasných rastlín k estetickému skrášľovaniu prostredia.</p> <p>Zvýšenie hodnoty okrasných rastlín aranžovaním. Dosiahnutými výsledkami prejavíť pozornosť a úctu svojim najbližším.</p>	<p>1. Črepníkové rastliny a životné prostredie Poznávanie a odborné pomenovanie črepníkových rastlín, poznávanie ich nárokov na životné podmienky a ich význam pre tvorbu životného prostredia. Ošetrovanie črepníkových rastlín (umiestnenie podľa nárokov na svetlo a teplo, polievanie, ošetrovanie rastlín, kyprenie, rosenie, prihnojovanie, presadzovanie). Rozmnožovanie rastlín (semenami, vegetatívne – odrezkami, delením trsu, cibuľami, hl'uzami...) Hydroponické pestovanie rastlín (postup celoročného ošetrovania rastlín).</p> <p>2. Poznávanie úžitkových rastlín Poznávanie úžitkových rastlín – ich konzumných častí, plodov, semien (hlavne zeleninu). Robiť výstavky poznávaných druhov priebežne (semená, rastliny, konzumné časti, plody), aby žiaci poznali úžitkové rastliny v rôznych vývinových fázach. Zatriedenie poznávaných druhov zelenín do pestovateľských skupín. Poznať význam zeleniny pre zdravie a výživu. Pestovanie zeleniny z priamej sejby a z priesad.</p> <p>3. Pokusy a pozorovania Podmienky klíčenia semien (vhodné napr. hrach, fazuľa). Význam vody, tepla a svetla pre rastliny (napr. fazuľa kričková, hrach). Rýchlenie rastu rastlín teplotou. Význam pestovateľských podmienok na zakorenenie stonkových a koreňových odrezkov (teplo, vlhkosť substrátu a vzduchu v množiareničke). Vplyv ošetrovania rezaných kvetov na dobu ich kvitnutia (úprava stonky, výmena vody, výživno – dezinfekčné prípravky).</p> <p>4. Pestovanie vonkajších okrasných rastlín Poznávanie vonkajších okrasných rastlín (letničky, dvojročné okrasné rastliny, trvalky). Pestovanie letničiek z predpestovaných priesad (napr. aksamietnica), ich vysadzovanie do črepníkov, na záhony, ošetrovanie.</p> <p>5. Rez a úprava kvetín do váz Poznávanie okrasných rastlín vhodných na aranžovanie (pestované druhy, lúčne druhy). Výstavky okrasných rastlín. Zásady zberu, rezu, prenášania, úpravy, sušenia a uskladnenia rastlinného materiálu. Základné pravidlá výberu a aranžovania okrasných rastlín. Aranžovanie kvetov a doplnkovej zelene do váz a plochých misiek. Viazanie kytíc, vencov. Zásady ošetrovania rezaných kvetov. Výstavky výsledkov aranžovania.</p>	<p>Založiť kútik živej prírody a využívať ho na pestovateľské činnosti, výstavky a pokusy.</p> <p>Poznať a pomenovať viac druhov črepníkových rastlín (10 druhov).</p> <p>Poznať ich nároky na základné životné podmienky a pestované druhy správne ošetrovať.</p> <p>Vedieť založiť jednoduchú množiareničku, poznať jej význam a využitie.</p> <p>Vedieť regulovať podmienky pre zakorenenie odrezkov.</p> <p>Poznať spôsoby vegetatívneho rozmnožovania rastlín pestovaných v KŽP.</p> <p>Vedieť odoberať a upravovať stonkové odrezky a listové odrezky.</p> <p>Vedieť zasadiť do črepníkov (črepnikovať) rozmnožené rastliny.</p> <p>Osvojiť si základy hydroponického pestovania rastlín.</p> <p>Poznať 10 druhov úžitkových rastlín, rozlišovať ich konzumné časti a plody.</p> <p>Spracovať vzorkovnicu semien a poznať ich na základe vonkajších vlastností.</p> <p>Poznať pestovanie zeleniny z priamej sejby (mrkva, reďkovka, hrach).</p> <p>Poznať význam predpestovania rastlín.</p> <p>Vedieť založiť jednoduché pokusy na overenie základných životných podmienok rastlín.</p> <p>V pravidelných intervaloch sledovať pokusné a kontrolné</p>

		<p>rastliny, zaznamenávať objektívne výsledky pozorovania. Výsledky pozorovani a pokusov vyhodnotiť.</p> <p>Poznať 5 druhov nových vonkajších okrasných rastlín.</p> <p>Vedieť ich zatriediť do pestovateľských skupín (letničky, dvojročné okrasné rastliny, trvalky).</p> <p>Dopestovanie okrasných rastlín. Vedieť pomenovať a využívať náradie a pomôcky, osvojovať si postupy bezpečnej práce.</p> <p>Poznať vybrané druhy rastlín vhodných na aranžovanie. Poznať zásady rezu, prenášania a úpravy rastlinného materiálu.</p> <p>Osvojiť základné pravidlá aranžovania a použitia pomocného materiálu.</p> <p>Aranžovanie kvetín a okrasných rastlín pri významných príležitostiach (vianočné, veľkonočné, rodinné a spoločenské udalosti).</p>
--	--	---

4. Stravovanie a príprava jedál

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Vie sa vhodne správať počas stolovania.</p> <p>Dodržiava pravidlá stolovania a spoločenského správania.</p> <p>Vie poskytnúť (zabezpečiť) pomoc pri úraze.</p>	<p>1. Technika v kuchyni – význam.</p> <p>2. Základné bezpečnostné pravidlá v kuchyni pre detí.</p> <p>3. Výber, nákup a skladovanie potravín.</p> <p>Z hľadiska zdravej výživy akcent v tematickom celku je na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - potraviny rastlinného pôvodu, - potraviny živočíšneho pôvodu, - typické potraviny v iných krajinách, - potraviny v supermarketoch, obalové materiály a identifikačné údaje na nich pre spotrebiteľa, - príprava jednoduchého jedla, - príprava narodeninovej torty, - stolovanie. 	<p>Žiak vie pripraviť stôl pre jednoduché stolovanie.</p> <p>Vie samostatne pripraviť jednoduchý pokrm.</p> <p>Vie udržiavať poriadok a čistotu pracovných plôch, dodržiava základy hygieny a bezpečnosti práce.</p> <p>Vie poskytnúť pomoc pri úrazoch v kuchyni.</p>

5. Ľudové tradície a remeslá.

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
<p>Poznanie vlastných kultúrnych zvykov a tradícií.</p> <p>Poznanie a úcta ku kultúram iných národov resp. národnostných skupín.</p> <p>Rozvoj kreativity pri zhotovovaní produktov.</p> <p>Tvorivá práca v rozličných sociálnych formách (samostatná práca, práca vo dvojiciach, tímová práca).</p>	<p>1. Skúmanie vlastnej kultúry</p> <p>Skúmať a objavovať vlastnú kultúru a spoznať iné kultúry v oblasti ľudových tradícií</p> <p>2. Tradície spojené s vianočnými a veľkonočnými sviatkami</p> <p>Skúmanie vlastných tradícií spojenými s vianočnými a veľkonočnými sviatkami.</p> <p>Navrhnutie, vytvorenie vianočných (veľkonočných) ozdôb a doplnkov.</p> <p>Uvažovanie (premýšľanie) o nich význame a využití.</p> <p>3. Spoznávanie ľudových remesiel</p> <p>Žiaci poznávajú základné ľudové remeslá, ktoré sa v minulosti vyskytovali v ich regióne (napr. drotárstvo, hrnčiarstvo, tkáčstvo ...) Skúmajú históriu týchto remesiel. Zhotovujú produkty starých ľudových remesiel.</p> <p>Žiak už v mladšom školskom veku by mal poznať zvyky a tradície svojej rodiny, okolia a krajiny, v ktorej žije. Pri poznávaní ľudových tradícií žiak používa rôzne druhy technických a prírodných materiálov. Patrí k nim drevo, drôt, plech, šišky ihličnatých drevín, šúpolie, slama, rôzne druhy papiera. Ľudové remeslá sú pre niektoré lokality Slovenska charakteristické remeslami. Tie sa môžu poznávať v rámci exkurzií, besied s ľuďmi, ktorí sa špeciálne venujú remeslám, návštevou múzeí a vlastnou aktivitou t. j., zhotovením predmetu, ktorý úzko súvisí s ľudovým remeslom.</p>	<p>Žiak pozná význam hlavných sviatkov vlastnej kultúry (Vianoc a Veľkej noci a ďalších zvykov).</p> <p>Vie zhotoviť produkt symbolizujúci túto tradíciu.</p> <p>Pozná minimálne jedno remeslo v regióne s bohatou históriou.</p>

Spracovali: Prof. PhDr. Mária KOŽUCHOVÁ, CSc.
 Doc. Ing. Katarína PODOLÁKOVÁ, CSc.
 Doc. PaedDr. Mária VARGOVÁ, PhD.
 Mgr. Jana LEVČÍKOVA
 PaedDr. Ján LADÁNYI